

E 6984

17112 647

BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA
BLAJ

10.272

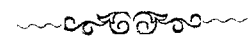
DISERTATIUNE

DESPRE

EPISCOPII SI VICARII ROMANI

DIN

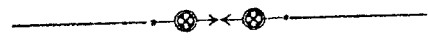
MARAMURESIU.

DE

TIT BUDU

loc in S. Siugatag, protopopu de Mar'a si Administratorul
oficiului vicariale din Maramuresiu.

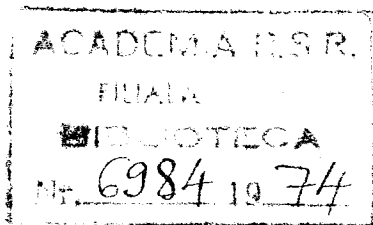

GHERL'A

cu literile Tipografiei Diecesane

1891.

B 6984

„Factum oblit, monumenta manent.“

Ovidius.

Eruditul domn canonic metropolitan de Ia Blasiu Joan M. Moldovan in precuventarea Actelor sinodale serie: „Dómnne! mare lipsa am avé de cunóscerea vietiei si a faselor, prin cari a trecut baseric'a nóstra! Crescuti mare parte in scóle straine cu totii laptati cu principia mai vrtos de a le strainilor, cunóscem istori'a, dreptul si asiadiamentele altor'a, éra despre a le baserecei nóstre seau nu avem neci idea, seau de avem órecari cunosciintie, acele de comun sunt prea defectuóse. Urméza apoi in modul cel mai naturale, cà pre langa cea mai mare bunavóintia, se nu scim pretiui bunul ce avem, si se o scintim când nisuum a corege reulu.“

A trecut dóue decenié de când le-a scris aceste eruditul canonic, si cuventele lui au deplina valóre si astadi.

Pre densul adevéru spus in acele cuventele a indemnat se edaie „Actele Sinodali a le base-

ricei romane de Alb'a-Juli'a si Fogaras" (1869):
 ér pre mene m'a indemnat se propun D. Vóstre
 a se descrie istori'a parochiilor din Districtul pro-
 topopesc al Marei, si har' Domnului propunerea
 mea publicata si in „Fóí'a basericésca si scola-
 stica“ din Blasiu, a avut si are rezultatul dorit, caci
 din anul 1885. cand adeca am facut propunerea
 am cetit in diurnale si in manuscrise multe de-
 scrieri din istori'a unor si altor parochie.

Si acum cand asia dicend avem a mana un'a
 colectiune frumoasa si din trecutul parochiilor Di-
 strictului acestui'a al Marei din Maramuresiu, (carã
 la timpul seu se vor dá publicitatei). D. Vóstre
 prea stimati Frati in conferinti'a nóstra de prima-
 véra a anului 1890. v'ati exprimat dorinti'a se se
 descrie si istori'a Episcopilor romani, a Vicariatului
 roman si a protopopiatelor romane din Maramu-
 resiu.

M'am plecat dorintiei D. Vóstre si am probat
 a coaduná datele de lipsa, — si de si scfu, cumca
 lucrarea mea nu e completa, totusi dau publicita-
 tiei atâta cat am aflat, cá si cu acést'a se se puna
 un'a petricica la fundamentul unei lucrari candva
 si mai ample.

* * *

Inainte de ce asiu descrie cele aflate si sci-
 ute despre apiscopii, vicarii si protopopii din Ma-

ramuresiu, cautu se arunc un'a privire asupr'a is-
 toriei basericelor din Maramuresiu inainte de unire
 adeca asupr'a timpurilor din ainte de 1700.

Basericele din Maramuresiu inainte de unire
 si chiar si dupa unire un tempu ore-care erau supuse
 iurisdictionei Metropolitilor romani din Alba-Julia.

Astfelu este sciut, cumca Episcopii din Mara-
 muresiu a fost sufraganii Archi-Episcopilor din
 Belgrad (Alb'a-Julia) (vedi Acte si Fragmente
 pentru istori'a bisericeii romane: de Timoteu Ci-
 pariu. Blasiu 1855.)

Acést'a se adeveresce din inscriptiunea de pre
 Noul Testament din anul 1648., din Euchologiul
 din 1689., din Dalteri'a data lui Petru Parteniu
 Episcopului Muncaciului Santit de episcop prin Ste-
 fan archi-eppul Albei-Juliei (†1651), in care Ste-
 fan se subscie: „Stefan Simion din mil'a lui Dom-
 nedieu Episcopul Albei-Juliei, al Vadului, al Ma-
 ramuresiului.

Din diploma principelui Georgiu Racoti (1656),
 cu care Archi-Episcopul din Transilvania Sava Bran-
 coviciu se intaresce si preste Maramuresiu.

Si in urma si din alte subscieri a Archi-
 episcopilor din Belgrad.

Poporul din Maramuresiu in tempurile vechi
 s'a guvernata in cele basericesci parte prin calugarii
 din Manastirile aflatorie in abundantia in Maramu-
 resiu; parte prin parochii singurateci.

Er toti acestia erau supusi Archiepiscopilor de la Belgrad si Episcopilor din Maramuresiu.

Episcopii din Maramuresiu cum vom vedé in urmatórele au avut resiedintia cand intrun'a, cand intralta Manastire din Maramuresiu, inse resiedinti'a principala a lor a fost Manastirea de la Peri inchinata Santului Archangel Michail. — (Peri = Körtvélyes, rusese Hrussova, adi comuna rusésca este situata in apropierea Apsei de dios).

Despre acést'a resiedintia a Episcopilor din Maramuresiu intru'n manuscris a Parentelui Piarist din Siget *Innocentiu Simonchich* intitulata: *Dissertatio de Episcopatu Maramorosensi* se scrie:

„Ego vero hanc residentiam Eppi Maramorosiensis in Monasterio O. S. Basilii honori S. Michaelis olim Ballicae Valachorum Msium voivoda erecto, quodnunc in ruderibus Körtvélyes sive Hrussova obrutum jacet, me invenisse puto. — Et cum non dicatur a loco residentiae Hrussoviensis episcopus, censeo hunc locum aliquando Maramoros appellatum fuisse. Extitissé enim hujus nominis notabilem residentiam certum est ex Diplomatribus Andree II. datis in Maramoris, quod nomen hodie nulli loco tribuitur (Andreiu al doile regele Ungariei a domnit 1205—1235.

Ruinele Manastirei de la Peri, adeca a resiedintiei Episcopilor romani din Maramuresiu si acum se pot vedé.

Despre infintiarea acelei Manastire sunt patru diplome edate prin regii Ungariei Mathia (1458—1490) si Uladislau (1499—1516).

Istoricul infintiarei acelei Manastire se descrie in Documente istorice si in Acte si Fragmente in modul urmatoriu — (vedi documentei storice despre starea politica si erarhica a Romanilor. Vienna 1850. pag. 48. — Acte si Fragmente de Timoteu Cipariu pag. 176 si urmatorele.)

Doi proprietari de ritul oriental din Maramuresiu adeca voda Balitia (Balc vod'a) si Dragmester fundara in 1391. un'a manastire inchinata santului Archangel Michail (manastirea de la Peri) si dotand aceia manastire cu siepte tinuturi, a recurs la patriarcul din Constantinopol Antoniu al doilea cá se primésca aceia manastire sub protectiunea s'a.

Patriarchul a primit ofertul si de Egumen al Manastirei numi *pre Pachomiu*, cu putere de a benecuventá basericii si a tine langa sene un episcop pentru chirotonirea preotilor.

Cele siepte tienuturi erau posesiunile cele intense a lui Balc vod'a si Dragmester, si anume: cum apare din diplomele suscitade si din scrisórea patriarhului constantinopolitan, erau urmatórele: Silagiul (adeca Selagiul), Megesiaia (adeca Megyesalja) seau Mediesiul aurit din Comitatul Satumarelui; Ungocia (seau Ugocia), Bersava (Borzsov'a)

din comitatul Beregh, — odinora si comitatul acela portá numele de (Borzsova), Ciciul (cetatea de odinora Cicio), Almazigiul (adeca Halmágy). — Seau pre scurt posesiunile lui Balc si Drag mester din Comitatele: Maramuresiu, Selagiu, Satumare, Ugo-
cia, Beregh, Chior, si Solnoc-Doboca.

Egumenii de la Manastirea s. Michail de la Peri au dobandit de la patriarch si dreptul a primí venitele si darurile de la credintiosii din cele siette tienuturi.

Adeca Balc voda si Drag mester a dat potere mare ba si venite mari egumenilor de la Manastirea s. Michail; potere de a se folosí de venitele din cele siette Domenie, potem dice comitate, cari erau in posesiunea lor, si a caror locuitori erau romani.

Se adeveresce acést'a si din subscrierea episcopului din Maramuresiu Josif Stoic'a ce s'a aflat pre un antimension, pre care e subscris cá episcop a celor siette tienuturi. (Sedmohradska zem.) (Siebenbürgen) septe cetati.

Éca episcopul Stoic'a si preste 200 de ani de la dotarea Manastirei S. Michail se subserie cá episcop a celor siette tienuturi.

In tempurile acele cand s'a infiintiat Manastirea S. Michail de la Peri, preotii de ritul orientale erau supusi a platí multe tacse si dari regilor.

Astfelu si clerul din Maramuresiu si din cele tienuturi.

Drept aceia Metropolitul din Transilvani'a Joanicu a recurs la regele Mathia se scutéscá pre clerul din Maramuresiu de acele tacse si dari, — si regele Mathia cu diplom'a din 1479. a si scutit pre clerul din Maramuresiu (adeca cele siette tienuturi) de tacsele si darile regale. — Si de aci apare bunavointi'a regelui Mathia catra neamul seu romanesc.

Acum poteti cugetá, cumca s'a escitat dorul multora cá se domnésca in cele basericesci preste acel tinut mare si preste acel cler scutit de tacse si de dari regale.

Acest dor s'a incuibat mai anteu in animele protoegumenilor (adi se dic provinciali) de la Manastirea S. Nicolae de pre muntele Csernek aprópe de Muncaciu.

Manastirea stului Nicolae de la Muncaciu a fundat'o pentru calugarii ordului stului Basiliu in 1360. un principe puternic cu nume Theodor Koriathoviciu.

(Vedi Brevis notitia foundationis Theodori Koriathovics olim ducis de Munkács. Authore Joancio Basilovics. Cassoviae 1799).

Despre acel duce Koriathovics in Actele si Fragmente a lui Tim. Cipariu pag. 177 se scriu dupa istoria lui Petru Maior urmatorele:

„Este la Muncaciu manastire cu chramul S. Nicolae facuta, si inzestrata de un principe poter-

nie din Litvani'a aei venit, anume Theodor Koria-thoviciu, seau mai bene Kiriatoviciu de vitia roman, care si Basilovics o cunósce (Basilovics P. I-a cap. 5) precum tot poporul cel din Lithvani'a remasitia de colonia romana este. — Din viti'a acelui principe si astadi in Litvani'a, drept prin decadinti'a vremilor scadiuti din stralucirea cea de demult sunt sub nume de Kiriati.

La Manastirea de la Muncaciu in anul 1458 a fost, protoegumen cutare *Luc'a*, care cá atare a fost intarit si de regele Mathia.

Acelui *Luc'a* i-a urmat in oficiu protoegumenul *Joan*, care s'a facut apoi Episcop, si sub acest nume se tiene a fi episcopul cel d'anteiu a Muncaciului, inse erá supus si densul Metropolitului de la Belgrad.

Cum ajunse acest protoegumen episcop vom vede din urmatórele.

Am scris mai sus, cumcà la Manastirea Santului Archangel Michail de la Peri erá un egumen, ~~inse~~ acel'a nu erá episcop, deci n'a putut santí preoti, ér Belgradul fiind de parte, Patriarchul de la Constantinopol i-a dat facultate a tiene langa sine in Manastire un episcop, care se chirotonésca preoti pentru Maramuresiu si siepte tienuturi.

Vedind aceste protoegumenul de la Manastirea de la Muncaciu a dorit se aiba si el putere a

santí preoti, inse n'a voit se tiena langa sine episcop cá egumenul de la Manastirea din Peri, ci a eugetat, cumca va fi mai bine se fie el insusi episcop.

In urma acestora amentitul protoegumen *Joan* s'a santit episcop, unde nu se scie sigur, póte in Moldov'a; in acele tempuri cum scrie Petru Maior nu portá neme grija neunitilor, deci a fost lesne lui *Joanu* a se santí de episcop.

Fiind acum *Joan* episcop a cerut de la regele *Uladislau* putere a guverná parochiile din tienutul lui supus. *Uladislau* cá rege nou in 1491 i-a dat puterea ceruta.

Inse debue se insemnam, cumca episcopul *Joan* n'a espus anume, cumca preste care tienut doresce a dobandí iurisdictione, si astfel cu puterea diplomei lui *Uladislau* a inceput a-si intinde iurisdictionea pana si peste Maramuresiu in tienuturile Manastirei S. Archangel Michail.

Inse egumenul de la Manastirea S. Michail cu nume *Ilariu*, intielegand cumca episcopul *Joan* a scos cu inselatiune atare diploma de la *Uladislau*, a alergat la regele si i-a aratat diplom'a fundatiionala a patriarchului *Antoni* si intarita prin regele *Mathia* in favórea egumenilor de la manastirea S. Michail, cu dreptul de a se folosí de venitele din cele siepte tienuturi.

In aceea diploma se espune numai atata, cumca egumenul de la S. Michail se arate cuvenita reverintia episcopului de la Muncaciu, ér Metropolitului din Transilvai'a celui de acum si celor viitori cá superiorilor se le arate cuvenita supunere si ascultare.

Episcopul Joan cu tóte aceste n'a incetat a face pretensiuni asupr'a venitelor Manastirei S. Michail, in urma carora egumenul *Ilarion* fu silit de nou a se plange la regele Uladislau.

Uladislau i-a citat pre ambii in antea s'a.— Inse episcopul Joan temandu-se, cumca voru fi desvalite metechnele lui, nu s'a infaciosiat, si astfel *Ilariu* a dobandit scutire de pretensiunile nedrepte a episcopului Joan.

Acest'a este cuprincul scurt a celor patru diplome regesci mai sus amentite, precum si a diplomei patriarhului din Constantinopole.

Din aceste apare si aceea, cumca Episcopul Joan de la Muncaciu a cerut esercearea drepturilor episcopesci in Maramuresiu mai ales asupr'a tinuturilor delasate de romanii emigrati sub Dragosiu si implute cu rutheni de principele Koriathoviciu, dar' asupr'a romanilor din Maramuresiu episcopii de la Muncaciu n'au potut se bobandésca iurisdictione, deorece toti Maramuresienii aveau pre egumenul lor cu episcopul de la Peri, si erau supusii Archi-Episcopului de la Belgrad.

Aceste apar si din istori'a basericésca a lui Balugyánszky, care in Tom. II. pag. 141 scrie urmatórele: „Sub Ludovico Magno cum Theodoro Koriatovics Rutheni ex Podolia magno numero comparantes desertas a valachis sedes (vide Balajthy Joseph in descriptio arcis Munkáts pag. 107 etc.) nempe Comitatum Bereghiensem et Ugotsiensem tum vicinos Comitatus occuparunt circa an. 1360“.

Inre comitatele vecine a fost si Maramuresiu, din care asisderea s'au dus cu Dragos multi romani, dar' s'au dus si din Ugocia si din Beregh unde si pana astadi s'au pastrat numele cele romanesci a comunelor, mai ales in tienutul numit Kraina. Asi'a d. e. Oláh-Csértész, Árdánháza (Ardanesci), Dragobártfalva, Komlus (Comlusi'a), Rosztoka (Rástoca), Remete (Remetea), Fekete-patak (Valea-négra), Cœrni-patak (Cornitiel). Aceste dóue de pre urma poporul ruthen si adi le numesce Valea négra si Cornitiel.

Inse debue se insemnam si acei'a, cumca asiedindu-se in Ungari'a Calugarii Ordului Santului Basiliu, a debutu se aiba un cap óre-care, un protoegumen, seau cum se dice acum provincial.

Cum se vede astfel de provinciali au fost la Muncaciu Luc'a si Joan.

Cá protoegumeni a avut drept in cele disciplinare asupr'a calugarilor din cealalte manastiri,

dar' n'a avut iurisdictione asupra credinciosilor, neci asupra venitelor manastirilor, cari la Basiliti neci astadi nu se dau provincialelui, ci se administréza in favórea fia-carei manastire deosebitu.

Asia, cà d. e. déca Manastirea dela Muncaciu are lipsa de 2—300 floreni, si i cere de la Manastirea de la Bicsad, i-se dau numai cá imprumut pre langa contract.

Dar' sus numitul Joan facandu-se episcop a inceput a esercea si iurisdictione episcopésca, si inea si preste romani, la ce apoi pre baz'a diplomelor regesci s'au opus egumenii de la Manastirea S. Michail.

Mai am de a insemná un pasagiu din diplom'a regelui Uladislau data in 1491 episcopului Joan, din care apare, cumca Joan a fost episcopul ruthe- nilor si nu a romanilor.

Diplom'a se incepe astfel: „Exponuit nobis fidelis noster Joannes *Episcopus Ruthenorum* in Claustro B. Michaelis A. in Maramoros rit. gr. fundato commorans, qualiter in bonis et possessionibus vestris plurimi Rutheni presbyteri et coloni gr. fidem tenentes, et sub iurisdictione sua existentes commorarent, qui proventus sibi et Ecclesia ex vetusta consuetudine reddere difficultarent.“

Scim inse, cumca acést'a a fost o espositiune sinistra, si am citat'o numai se se véda, cà Joan a fost episcopul ruthenilor si nu a Romanilor.

Inse apare din acést'a diploma si accia, cà déca a fost datina vechia in Maramuresiu a dá provente episcopului de la Manastirea S. Michail, deci si dreptul episcopilor a fost vechiu la acele venite, — deci iurisdictionea episcopésca din Maramuresiu a esistat cu mult inainte de 1491.

Dar' nu numai episcopul Joan, ci si urmasii lui a inceput a pretinde apoi a-si esercea iurisdictione asupr'a manastirei s. Michail din Maramuresiu si asupr'a tienuturilor acelei manastire, — facandu-se astfelu inceputul iurisdictionei episcopilor de la Muncaciu asupr'a tienuturilor romanesci, — de unde a urmat rutenizarea mai multor comune romanesci.

* * *

Inainte de a ajunge Clerul si poporul din Maramuresiu sub iurisdictionea episcopilor de la Muncaciu a stat sub iurisdictionea Archiepiscopilor de la Belgrad, si a avut si pre episcopii sei proprii.

S'a dis mai sus, cumca Antoniu Patriarchul a dat privilegie egumenului de la Manastirea santului Machail din Maramuresiu pre langa altele de a tiene langa sene si un episcop. (Vedi acte si fragmente pag. 178).

Si dupace abia se afla urme despre trei egumeni a Manastirei S. Michail de la Peri, se póte

deduce cu tot dreptul, cumca egumenii de la aceia manastire a procedat intocm'a cá protoegumenul de la Muncaciul si n'a mai tienut langa sene episcop, ei s'a facut ei insi episcopi, -- remanend sub iurisdictionea metropolitului de la Belgrad, cum a demandat acést'a si patriarchul din Constantinapole.

Cá egumeni a Manastirei de la S. Michail din Maramuresiu se amentesc *Pachomiu, Ilariu si Gelasiu*.

Apoi dupa acesti'a nu se amentesc egumeni, ci numai episcopi al Maramuresiului.

Este demnu de insemnat, cumca in unul si acelasiu temp a tienut iurisdictione asupr'a episcopatului din Maramuresiu atat Archi-Episcopii de la Alb'a-Julia, cat si episcopii de la Muncaciul, si atat cei d'antei cat si cei de pre urma se subscriau episcopi al Maramuresiului, adeca cá atari, carii au iurisdictione asupr'a Maramuresiului.

Astfelu in manuscrisul calugarului piarist din Siget Simonchich (1805) cá episcopi al Maramuresiului, adeca cu iurisdictione asupr'a episcopului din Maramuresiu se amentesc Archiepiscopii de la Belgrad incepand de la Joan (1528) pana la Joan Bob (1783—1830).

Dar' tot acel Simonchich pune si pre episcopii de la Muncaciul de episcopi ai Maramuresiului, si dice: cumca el insusi nu scie cum se ésa din incurcatur'a acést'a.

Gresiél'a lui provine de acolo, cá n'a fost cu privire la acele ce a scris mai inainte adeca: „Cum ergo Marmatia gr. ritus Valachis et Ruthennis constet, fueritque pars Transilvaniae, indubium est, hos etiam ad jurisdictionem Transilvanorum Eppum pertinisse cum disuniti erant“.

Si adauge, cumca dupace sub Theophil s'a unitu o parte a Maramuresiului, cei remasi neuniti a ales siesi episcop, si cumca acel'a n'a potut fi altulu decat Josif Stoic'a.

Apoi intreaba Simonchich: „interea vero cui suberant Eppo illi qui unionem susceperunt in Marmatia? si responde: „Utique Eppo Transilvano, donec Cottus Msis Hungariae reincorporatus fuisset“ (1736.)

Eu dar' din premerse cu drept cuvent pot aserá, cumca poporul roman din Maramuresiu a stat tot de una sub iurisdictionea Archiepiscopilor romani din Ardealu, si parte a avut si pre episcopii sei proprii, si cumca episcopii de la Muncaciul a avut iurisdictione numai asupr'a ruthenilor, si numai dupa un temp ore-care a potut esercea iurisdictione neconturbata si asupr'a romanilor din Maramuresiu.

In siematismul diecesei Muncaciului de pre an. 1885. pag. 148 se scrie, cumca Maramuresienii au avut pre episcopii lor proprii, inse diregatoria lor

n'a durat mai mult de 70 de ani, ci episcopii Maramuresiului a fost cei de la Muncaciul.

Din cele premerse apare contrariul, — caci deja Joan Archiepiscopul de la Belgrad in 1528 s'a numit si episcop al Maramuresiului, adeca cá atare caruia i-a fost sufraganei episcopul din Maramuresiu; deci deja pre la 1528 a debutat se fia episcopi in Maramuresiu. (Vedi Acte si Fragmente pag. XII.)

Ér din estrassele alaturate (la finea acestei disertatiune) a protocólelor congregatiunelor comitatului Maramuresiu apare, cumca in an. 1635. Maramuresiul a avut eppu roman; caci in protocolul congregatiunei tienuta in 5. Martiu 1635. se dice: „Minden szentegyházról egy-egy forintot adgyanak a papok az oláh püspöknek.“

(Vedi articulu congregatiunelor nobililor din Maramuresiu despre episcopii romani din Maramuresiu, descriși din manuscrisul Cl. Dom. Dr. Joanu Mihali fiscu comitatense.

Din aceste apare, cumca romanii din Maramuresiu din tempurile cele mai vechi a avut pre episcopii lor proprii.

Carii a fost aceia si cand a fungat, cá episcopi de sigur nu se scie, caci abia avem date despre numele unor episcopi din evul al 16—17-ea.

Dar este sigur, cumca si unii episcopi, cari

se tien a fi a Muncaciului, a fost nu atat eppi al Muncaciului, cat mai vêrtos al Maramuresiului.

Date positive avem despre:

Dumitru Popu episcopul Maramuresiului cu resiedinti'a la Moiseiu. — 1637.

Josif Stoic'a 1692—1711.

Dositheu (Theodorovicu) 1720 — 1734.

Dositheu in 1698, se subscie administrator episcop al Maramuresiului. (Vedi acta de la finea disertatiunei.

Si parentele piarist Simonchich in disertatiunea s'a despre episcopatul din Maramuresiu serie: „*Episcopatum Maramorosiensem graeci ritus in compluribus monumentis memorari certum est, imo vivunt cives et cognati horum Praesulum, qui eos noverunt. — Sola origo et series illorum in obscuro est.*“

(Insemn aci, cumcà disertatiunea parentelui Simonchich, precum si alte date le-am primit de la Cl. D. Dr. Joan Mihali fiscu comitatense, eruditul barbat si scrutator a trecutului comitatului Maramuresiu, care posiede multe acte de pretiu si mare insemnatate din istori'a Maramuresiului.)

Din tempul episcopatului lui Josif Stoic'a aclud la finea acestei disertatiune trei scripte, dóue romanesci din 1690 si 1698 si un'a ungerésca din 1699.

Josif Stoic'a episcopul Maramuresiului a avut resiedinti'a s'a si in Hust, seau in manastirea de acolo numita Hust-Baranya.

Densul s'a numit de episcop prin principele ultim al Transilvaniei Michail Apafy, a portat oficiul episcopesc in Maramuresiu cam in 20 ani.

De sub episcopatul lui Josif Stoic'a se afla la eruditul calugar iesuit Dr. Nicolau Nilles si un antimension benecuventat prin Stoic'a in 1693. Acel antimension la facut cutare Nicolin tipograf in Körtvélyes (Peri). De unde apare, cumca episcopii de la Peri din Maramuresiu a avut langa sene si cate un tipograf.

Despre Dositheu episcopul romanilor din Maramuresiu se scie, cumca densulu a fungat, cá atare multi ani, a chirotonit preoti si a morit la adenci betranetie in 1734 lipsit de vedere.

Dositheu a fostu oprit de a esercea iurisdictionea episcopésca in an. 1720. prin Georgiu Genadiu Bizánczy eppul Muncaciului, care in acést'a privintia a recercat si oficiolatele comitatense din Maramuresiu.

Inse asia se vede, cumcà densul a eserceat iurisdictionea episcopésca si mai incolo, caci in actele Sinodului tienut in 1728. la Clusiu-Manastur se dispune: „*Conclusum est debere scribi memoriale Excelso Gubernio de Dositheo quodam apud schismaticos ordinato Eppo nunc in Maramoros residente, ne praesumat ullum e Transilvania ad se venturum ordinare.*“ (Vedi simbolae de N Nilles Pars I. pag. 494.)

Apoi despre episcopul de la Moiseiu *Dumitru Popu* avem hotarirea congregatiunei comitatense din Maramuresiu din 15 Decembre 1637. (Vedi adneesul la finea disertatiunei.)

Acesti trei episcopi a fungat cá atari in Maramuresiu aprópe un'a suta de ani, si e sigur, cumca densii a avut si antecessori.

Inse despre numele lor panacuma, n'am aflat date sigure.

Episcopii din Maramuresiu a residiat dearamdul in manastirile din Maramuresiu, si mai ales in Manastirea S. Michail din Peri, — dar a locuit episcopii si in Hust-Baranya, in Uglea si si la Manastirea de la Misticze din Cottul Beregh.

In Maramuresiu a fost manastiri multe.

Astfelu ce'a de la Peri, resiedinti'a ordinaria a episcopilor.

Apoi a fost manastiri la Baseric'a-Alba, Giulesci, Budesci, Barsana, Jood, Cuhea, Sacel, Moiseiu, Uglea, Bedeu, Bocicau, Lunc'a, Kövesliget Hust-Baranya.

Baserici mici de lemnu se afla inca la Manastirea de la Moiseiu si de la Giulesci, — in celalalte comune romanesci nu sunt baserici de a manastirelor.

Baserica de la manastirea de la Peri si si insusi manastirea s'a ruinat; ér din basericele ce-

loralalte manastiri parte sa zidit baseriei parochiale, parte scoli satesci.

Averile manastirilor parte sa secuestrat sub Josif alu doilea (1780—1790), parte a ramas cá portiune canonica parochiala.

Un'a parte acelor manastiri s'a ruinat sub bataliile cele multe dintre regii Ungariei si principii Transilvaniei, din altele a fugit calugarii de fric'a ostasilor si a ramas góle.

Averile manastirei de la Peri a ajuns in manile principelui Michail Apafy, si sa donat prin densul fratelui seu Stefan, de la care a ajuns in manile lui Francisc Buday, ér a cela in 1756 le-a vendut Erariului cu 3500 floreni.

Averea manastirei de la Peri a constat dintr'o móra cu 2 roti, 182 jughere aratoria, si 3573 jughere padure. — In siematismul din 1876 a diecesei Mancaciului manastirea de la Peri se numesce Archimandritura seau Abatia, si si Archi-Abatia, sub care ar fi stata mai multe manastiri cá filiale. Se dice in acel siematism, cumcà din aceia manastire s'a pus de episcop Joan numit anteu al Muncaciului.

Contrariul acesteia s'a aratat mai sus.

Inse siematismul tace despre aceia, cumca in Peri a fost resiedinti'a episcopilor romani din Maramuresiu. — Inzedar, ruthenii nu vreu a recunó-

sce, cumca Maramuresienii a avut pre episcopii proprii romani.

* *
*

Sub domnirea episcopilor romani din urma al Maramuresiului, adeca sub Josif Stoic'a si Dositheu s'a facut unirea romanilor cu baserie'a din Roma.

Inse asia se vede, cumca acei doi episcopi n'a voit se primésca unirea, n'a voit se fie supusi cand a potut fi episcopi de sene statatori.

Ba densii neci n'a loat parte la Sinodul unirei din 5 Septembre 1700. tienut in Alb'a-Juli'a, si neci cà a fost acolo protopopi din tienuturile suscitatorilor manastiri romanesci, ci din partea de dios, adeca din partea rusésca a Comitatului.

Adeca la sinodul unirei a fost de facia protopopul Ilie din Saldobis. (Saldobas langa Hust) Luc'a din Salisiu (Szöllös = Selensiu) si Vasiliu din Romlis (dora mai bene (Comlis) comune cu nume Comlus, Comlausiu sunt in Ugoci'a si in Beregh.

Inse de si episcopii Stoic'a si Dositheu n'a voit se primésca unirea, totusi acea deja si in viéti'a lor s'a latit si intre romanii din Maramuresiu.

Apare acésta si din jurstarea, cumca intre episcopul de la Muncaci si Aeppul de la Alb'a-Juli'a sa facutu multe intrebari despre dreptul de iurisdictioni asupr'a poporului din Maramuresiu si

spre acestu scop s'a tienut in 1725. si un'a investigatiune, a carei rezultat a fostu adnectarea totala a Maramuresiului catra dieces'a Muncaciului.

Deci neoi archiepiscopul Joanu Nemes seau Pataky, neoi episcopul Olsavky nu ar' fi disputatu dreptul de iurisdictione preste neuniti, ci cá episcopii uniti a cerutu dreptula de iurisdictione asupr'a unitiloru din Maramuresiu.

In siematismulu veneratului cler. archidiecesan a Albei-Juliei si Fagarasiu, din 1876 se scrie, cumca Maramuresiulu s'a adnectatu basericesce catra Muncaciu in 1736.

Inse episcopul de la Muncaciu deja in 1723 a avut vicariu episcopesc al Maramuresiului pre Procopiu Hodermarszky.

Cu ce dreptu si spre ce baza s'a denumitu Hodermarszky de vicariu in Maramuresiu deja in 1723. candu inca Maramuresiul era sub iurisdictione metropolitului din Belgrad, e intrebare, care nu se póte resolví.

Din tóte acestea apare, cumcá episcopii din Alb'a-Jul'i'a a eserceatu iurisdictione asupr'a Maramuresiului panatunci, panace Comitatul a fost adnectat politicesce catra Ungari'a.

Apare si aceia, cumca Maramuresienii nu s'a lasat a fi supusi sub episcopii de la Muncaciu de si la acést'a i silisa cu diplome regesci, cu decisiuni comitatense si cu alte modalitati.

Poporulu roman din Maramuresiu stravechiu si nobile si-a tinutu de fala a avé episcopi proprii, din neamulu lor, si morindu câte un episcopu îndata a alesu altul, si la tramisu la sintire, seau la Belgrad seau in Moldov'a.

Inse cum am vediut mai susu, cu tempulu totusi a ajuns sub iurisdictione episcopiloru rutheni de la Muncaciu.

Fericit ar' fi fost poporulu roman din comitatul Maramuresiu, Satumare, Ungoci'a, Beregh, Hajdu-Dorogh si a Birului déca ar fi remasu continuu sub iurisdictione archiepiscopilor de la Alb'a-Jul'i'a. — Fericit, caci nu s'ar fi ruthenisatu multe sate romanesce, cum scim, cá s'a ruthenizat prin preotii rutheni tramisi de la Muncaciu si de la Ungvár.

Dar' se trecem la vicariatul si vicarii din Maramuresiu.

Am vediut, cumca poporul dice Maramuresiu a avut pre episcopii sei. — Ajungand Maramuresul sub iurisdictione episcopilor de la Muncaciu, Ungvár — episcopii de acolo parte cá se mangae pre Maramuresieni pentru pierderea episcopilor lor, parte pentruca Muncaciulu si Ungvárul erau indepartare mare de la Maramuresiu, a tramisu in Maramuresiu vicari adeca locutiiteri episcopesci.

Inainte de ce asiu descrie cele aflate si sciute despre vicariatul si vicarii din Maramuresiu trebuie

se însemnă, cumca datele le-am scos din opărite următoare: „Brevis notitia foundationis Theodori Koria-thovits“. De Joancio Basilovits. Cassoviae 1799. — Protocolul manuscris a diecesei Muncaciului intitulat: „De vicariis Marmaticis“ siematismele diecesei Muncaciului din anii 1876 si 1886. — Actele arhivului Vicariatului roman din Maramuresiu.

Cel ce va cetî numirile vicarilor din Maramuresiu mai diosu insirate, se nu se mire de atatea nume rusesci, cari precum am însemnat mai sus episcopii de la Muncaci, Ungvár inadins a tramis între romani preoti rutheni.

Inceputul Vicariatului din Maramuresiu se datéza de sub tempul episcopului de la Muncaci Josifu Hodermarszky, 1707—1715.

Acest episcop adeca a avut un frate cu nume *Procopiu* calugar invetiatu in Poloni'a, pre care episcopul la chiamat si la tramis in Maramuresiu cá se indemne pre poporu la primirea unirei.

Dupa Josif Hodermarszky fiind episcopu al Muncaciului Georgiu Genadiu Bizánczy 1716—1733 acest'a la primit pre sus numitul calugar Procopiu de capelan de curte si de vicariu general al seu.

Episcopul Bizánczy apoi de nou la tramis pre Procopiu in Maramuresiu denumindul in 1723 de vicariu episcopesc al Maramuresiului, si i-a dat comisiunea de a face incuisitiunea, cumca sub a

cui iurisdictione se tiene Maramuresiul. Acei'a incuisitiune s'a si tienut in lun'a lui Martiu 1725.

A pretins adeca cu tot dreptul iurisdictionea asupr'a Maramuresiului Archiepiscopii de la Alb'a-Juli'a-Fagaras, anume atat Joan Pataky, cat si Joan Klein Micul.

De aici a urmat sub vicariul Hodermarsky incuisitiunea amentita, care condusa de rutheni a favorisat ruthenilor.

Pre langa tóte aceste cum am scris mai sus Maramuresiul definitive a ajuns sub iurisdictionea episcopilor de la Muncaci numai in 1736, cand comitatul si politicesce s'a adnectat catra Ungari'a.

Inse episcopii de la Muncaci deja de mai inainte a inceput a esercea iurisdictionea asupr'a Maramuresiului, si a stat romani din Maramuresiu si cei din comitatele Satumare si Ugoci'a sub iurisdictionea episcopilor de la Muncaci 120 de ani, adeca pan'la 7 Decembre 1856, cand 94 parochia romane din Maramuresiu, Satumare, si Ugoci'a sa adnectat catra dieces'a nóue radicata a Gherlei. — Dieces'a Gherlei s'a canonizat in Decembre 6. 1853. prin Bull'a fericitului Pontifice Piu al IX-lea „Ad apostolicam sedem“.

Astfelu dar Vicariul anteu al Maramuresiului sub regimul rusesc a fost *Procopiu Hodermarszky*. Densul a fost de origine din Hundertmark orasiel in comitatul Scepusiulu, de la numele locului na-

tal s'a numit si densul Hodermaszky. — Oficiul vicariale la portat de la 1723—1729.

Sub vicariatul lui in anii 1723—1726 s'a cumparat fondul pentru cas'a vicariala din Siget si din ofertele Clerului din vicariat s'a zidit pre acel fond cas'a vicariala. — La cumpararea fondului pentru cas'a vicariala a ajutat mult cutare Rudolf Eldbeck inspectore salinar din Siget.

In urmare fondul acel'a, pre care acum se zidesce baseric'a romanilor din Siget, n'a fost erarial, ci s'a cumparat din ofertele clerului din Maramuresiu si si cas'a cea d'anteia pre acel fond s'a zidit din ofertele acelui cler si poporu din Maramuresiu.

Lui Procopiu Hodermaszky i-a urmat *Simeon Olsavszky* 1729—1733.

Densul a fost vicariu general al Episcopului Bizánczy, si si Vicariu al Maramuresiului fara a residia in Maramuresiu.

Densul a zelat multu, pentrucá Maramuresiul se intre sub iurisdictionea episcopilor de la Muncaciu, si a fost in caus'a acést'a si la imperatul. — In an. 1733. Simeon Olsavszky fiind numit de episcopu al Muncaciului, ducerea oficiului vicariale interimaliter s'a concediut parochului din Siget *Joan Kupcsenko* (1733—1739,) sub densul in 1734 a merit Episcopul Dositheu si in 1736 a ajuns

Maramuresiul definitive sub iurisdictionea episcopilor de la Muncaciu.

De la anul 1740 oficiulu vicarial a trecut in manile lui *Grigoriu Bulko*, (1740—1742) protoegumenul de la Muncaciu a ordului s. Basiliu.

Acest'a s'a pus de vicariu din caus'a, cá neavend Vicariatul din Maramuresiu dotatiune, cá protoegumen a potut subsistá din venitele Manastirilor din Maramuresiu si de la Muncaciu. Densul a morit in 22 Novembrie 1742 la manastirea de la Bocicau, inse fú ingropat in baserica (deja ruinata) a manastirei de la Baseric'a-Alba aprópe de Siget.

Sucesorele lui Bulko a fost *Joan Blasovszky* (1743—1744) consangen al episcopului Blasovszky, langa care a fost vicariu general. — Densul a fost cel d'anteiu, de la care Episcopul Olsavszky a poftit jurament de fidelitate. Cá vicariu al Maramuresiului abia a fungat un anu. — A repausat in Siget, si fú ingropat dupa dorinti'a lui la manastirea de la Baseric'a-Alba.

Morind Blasovszky i-a urmat *Andreiu Barsinszky* (1746—1754).

Densul mai anteiu a fost paroc-protopop in Parnóka Cottul Zemplén. — A fost un barbat erudit, si fórte acomodat pentru oficiul vicariale.

In acel tempu morind parocul din Siget Joan

Kupcsenko, oficiul parohial s'a unit cu cel vicarial.

La indemnul lui s'a cumparat un fond pentru baserica, (fondul pre care sta astadi baseric'a rusésca) si s'a redicat pre acel fond un'a baserica de lemn adusa din comun'a romanésca Sacel, — panatunci poporenilor din Siget s'a servit intr'o capela a parintilor piaristi.

Se dice despre acest vicariu, cumca din caus'a cà pentru benecuventarea basericeii a cerut facultate de la Eppul din Agria si nu de la Eppul seu, si póte si pentru ceva abusuri, a fost amoveat de la oficiul vicariale, si pre langa tóte, cà intre acea a fost onorat si cu titlul de protonotariu apostolic, a debutat se lase oficiulu si se stramute mai anteu in Hajdu-Dorogh, apoi in S. A. Ujhely unde a si repausat in 1758.

Lui i-a urmat *Daniel Havrilovics* (1754—1761) parocul din Homon'a, apoi vicariu general episcopesc. — Barbat erudit si teolog invetiati. — Pre langa tóte aceste neci densul n'a incungiurat sórtea antecesórelui seu, care a fost caus'a, cà densul deja in 1761 a debutat se lase oficiul vicariale, nu se scie. Basilovics scrie: cà densul de buna voia a lasat oficiul vicariale, ér Mihaiu Lucskay, cumca s'a facut in contr'a lui investigatiune. A morit la manastirea de la Muncaciu in

1782, dupace mai anteu in 1764 a intrat in ordul Basilitor.

Dupa densul oficiulu vicariale s'a conferit lui *Andrea Zsetkey* 1761—1772) parocului din Frasin (Körösmező). Barbat in acele tempuri renumit. — Sub densulu a probat a face turburari religiose in Maramuresiu cutare Sinesiu eppu din Arad, inse fara efect. Densul a esoperat un fond pentru scól'a elementara si spese pentru zidirea scólei. Denumindu-se de canonic si apoi de preposit a Capitulului catedrale nou infiintiat al Muncaciului, i-a urmat.

Michail Paraszovics (1772—1778). A fost paroc in Ungvár. Apoi vicariu in Maramuresiu. — A portat si oficiul protopopesc al Districtului Sigetului.

Sub densul a esoperat episcopul Andreiu Bacsinszky 400 fl. plata stabila vicariala. — Sub Episcopul Bacsinszky s'a stramutat resiedinti'a episcopésca de la Muncaciu la Ungvár.

Din diplom'a dotationala a Mariei Theresiei apare, cumca acest vicariat din Maramuresiu s'a fundatu si donat pentru romanii din Maramuresiu, caci éca ce se scie in diplom'a din 24 August 1776. — „*Cum pro remotius situatis Districtibus valachicis unus vicarius cum annuis 800 florenis ex proventibus vacantis Episcopatus Magno-Varadiensis dependendis Benigne resolutus etc.*“

Inse acést'a diploma apoi s'a modificat asia,

cà cei 800 floreni s'a impartit între vicarii din Maramuresiu si din Satumare, cum apare din scrisórea Locutenentiei ungare de dto 25 Octobrie 1776 Nro. 5308 unde se dice: „*ut in locum unius pro Marmatia Comitatu, item Szathmariensi et districtibus Valachicis cum 800 florenis constituendi Episcopalis Vicarii hocce munere duo Michaël quippe Taraszovics parochus Szigethiensis et Alexius Bonyi parochus Szathmariensis etc. fungantur*“.

Adeca vicariatul din Maramuresiu a fost infintiat pentru romani si totusi episcopii de la Muncaciu a tramis in Siget vicari rutheni. Vicariul Michail Taraszovics fiind denumit canonic i-a urmat.

Georgiu Kőszeghy, de origine din Comitatul Timisiórei, (1778—1806) mai anteu a fost paroc in Szerencs, apoi paroc si vicariu in Siget.

Slabindu-se vederea i-a fost coadjutore mai anteu capelanul seu Joan Olsavszky, apoi Alesandru Ragaczy.

Dupa cinci ani de dile dupace Kőszeghy si a redobandit vederea la rogarea Comitatului a fost restituit in oficiu, si si-a cascigat un nume fórte bun, incat fú destins si cu titlul de canonic onorariu.

Vicariul Kőszeghy a facut si un'a fundatiune pentru un'a scóla elementara, asia inse, cà déca scól'a nu sar infintiá, fundatiunea se se folosésca pentru stipendie la studenti si iuristi.

Pre Kőszeghy la indemnat la facerea fundatiunei cum scrie in testamentul seu din 4 Ianuariu 1798 dorul cá se se crésca barbati invetiati si din neamul seu, dicând: „*numai acest ruthen si serman neam roman nare invetiatori si nu este cene se-i invetie in limb'a lor materna*“.

Este demna de insemnat din Testamentul lui Kőszeghy espresiunea, cumca de la acei'a carii ar' dobandí stipendie din fundatiunea lui si apoi ar' defectioná, adeca: si ar lasá credinti'a stramosiasca se se pretinda replatirea stipendiilor folosite dicend: cumca credinti'a acelui'a, care si-o schimba nu platesce o cépa degerata.

Cum am dis Kőszeghy fundatiunea s'a o merit'o pentru un'a scóla elementara si déca nu sar' infintiá aceia, interesele ei se se daia studentilor de origine nobila romani si rutheni din Maramuresiu.

Densul si prin acést'a a aratat iubirea s'a catra neamul romanesc, caci in Maramuresiu romanii sunt nobili, ér între ratheni numai acei'a, carii s'a ruthenizat dintre romani.

Vicariul Kőszeghy a debutit se ffa de origine roman, caci cum scrie in testamentul seu, mosiul seu a venit din Temisiór'a, apoi graesce despre serman'a s'a natiune romana.

Administrarea fundatiunei sale Vicariul Kőszeghy a concredintiat'o vicariului din Maramuresiui la doi protopopi romani si la comitat.

Fundatiunea lui Kőszeghy a fost de 1000 fl., care pan'la 1857, cand vicariul Petru Anderko a stradat protopopului Filip Oprisiu a fost 2065 fl. In anul 1861 vicariul Pavel a stradat un capital de 2666 fl. si in 1871 a stradat vicariului Joan Pop 4000 fl. ér sub vicarii Joan Pop, Michail Kő-kényesdy si Tit Budu a crescut capitalul cu interesele restante la 6454 fl. 33 cr. Adeca: capitalul de 1000 fl. De la 1806 pan'la 1857 a crescut la 2065 fl. ér de atunci sub ocarmuirea vicarilor romani a crescut la 6454 fl. 33 cr. Adeca: atata summa s'a stradat sub administrarea comitatului.

Mai marii comitatului Maramuresiu deja in anii de 60 dupa dismembrarea parochiilor romane de catra dieces'a Muncaciului a pretins anteu ca capitalul se se bifarieze intre romani si rutheni, opoi ca intreg capitalul se se daia sub administrarea comitatului, cei'a ce s'a si efeptuit. De si toti romanii din Maramuresiu si scrietorul acestor'a s'a opus la acést'a din tóte poterile, s'a apelat causá la Inaltul Ministeriu, si s'a facut tóte cá se remana fundatiunea sub administrarea oficiului vicariale, inse inzedar, potentes potenter agunt.

Dar' pre langa tóte aceste, stipendiile din ace'a fundatiune se dau numai cu concursul vicariului roman si acelui ruthen din Maramuresiu; si dupace studenti rutheni nobili abia se afla intre recurrenti,

mai tóte stipendiile se dau studentilor si iuristilor romani, carii anuatim dobandesc stipendie de 320 fl.

Numele lui Kőszeghy va ff neuitat, si se si ffa memori'a lui benecuventata in veci!

Dupa mórtia lui Kőszeghy in 1806 fú denu-mit de vicariu al Maramuresiului *Basiliiu Papp* canonic actual de la Ungvár. Densul a fost de origine roman din Comitatul Satumarelui.

Sub densul s'a zidit baseric'a cea de pétra din Siget (adi rusésca, ér atunci romanésca.)

Acei'a baserica s'a zidit cu concursul popo-rului roman din Maramuresiu, si neci n'a avut acei'a baserica alt nume, decat baseric'a romanésca, (oláh templom) si si vicarii se numeau vicari romani, (oláh vicarius.) Baseric'a s'a santit in 1808.

Dupa trei ani de servitiu cá vicariu *Basiliiu Papp* a fost rechemat a cuprinde stalul seu canonical in Ungvár, si cá atare a fost si rectore a Seminariului teologic.

Lui i-a urmatu *Michail Tabakovits* profesore de teologia, apoi canonic, care a dus oficiul vicariale pan'la 1813.

Succesore i-a fost *Stefan Andruhovics* 1813—1815. Abi'a a fungat cá vicariu doi ani, si fú denu-mit de canonic.

Dupa departarea lui *Andruhovics* s'a denu-mit de vicariu *Petru Anderko* profesore de teologia de la seminariul din Ungvár. Roman de ori-

gine din comitatul Satumare. Oficiul vicariale la portat in 54 ani, adeca de la 1815—1869, si a repausat in Siget in 2 Juniu 1869 in etate de 93 ani.

Despre densul scrie repausatul canonic de la Ungvár Joan candva Mondok, cumca a fost iubit fórte si a avut mare auctoritate la neamul seu romanesc, dar' si inaintea ruthenilor si si la cei de la comitat. Poporul roman 'lu prive'a cá pre parentele si patriarchul seu.

Sub densul s'a zidit prin Inaltul Erariu cas'a cea de pétra vicariala, care in 3 Noemvrie 1890 s'a stradat de casa parochiala pentru parochi'a romana din Siget.

In anul 1855 adnectandu-se parochiile romane din Maramuresiu catra dieces'a nou infintiata a Gherlei, Petru Anderko de si de origine roman a remas in dieces'a Muncaciului, la care diecesa a remas si parochi'a Sigetului cu poporenii romani si rutheni, cu baseric'a si cu cas'a parochiala.

Astfelu tot ce a fost romanesc in Siget a ajuns in manile ruthenilor.

A pierdut Maramuresiul si vicariatul si si parochi'a Sigetului, inse numai pre un temp óre-care, caci bunul Domnedieu s'a indurat a tramite Maramuresienilor un mentore poternic, care a scos pre poporul romanesc din Siget de sub iurisdictionea episcopiei de la Muncaci, si sub care s'a inceput

un'a éra nóua si mai fericita pentru romanii din comitat.

Drept-ce si eu finind cu ordul vicarilor comuni a romanilor si a ruthenilor, incep un ord nou a vicarilor romani din Maramuresiu apartienatori diecesei romane de Gherl'a.

① Mentorele Maramuresienilor a fost primul vicariu episcopesc foraneu *Michail Pavel Escelinti'a* S'a Preasantitul Domnu Episcopu de acum a Diecesei romane de Oradea-Mare.

In acel tempu pre scaunul eppescu al Gherlei a siediut primul episcop a diecesei *Joan candva Alexi*. Barbat plin de zel si de iubire catra neamul seu romanesc. Episcopul Alexi s'a luptat mult cá se remana parochi'a Sigetului in partea romanilor, inse acést'a nu i-a succes.

Suparat pentru nereusire si sciend preabene, cumca vicariatul din Maramuresiu a fost fundat pentru romani, n'a esitat nemica, ci si-a pus siesi vicariu denumind pre *Michail Pavel* parocul din Sat-Slatin'a de vicariu al Maramuresiului.

Erá mare supararea ruthenilor, vedind cá acum nu numai densii, ci si romanii au vicariu.

Inse Episcopul Alexi a mers si mai de parte, a midilocit adeca cá cei 840 fl. plat'a vicariului ruthen se se imparta in dóua, si vicariulu roman a dobandit plata anuala de 420 fl. v. a.

Acum ruthenii s'a suparat si mai tare.

Dar' cum vom vede sub vicariatul lui Michail Pavel li s'a pregatit suprinderi si mai mari.

Michail Pavel de origine din famili'a nobila Paveliana din Transilvani'a fú nascut in 6 Septembrie 1827 in comun'a Recea Comitatul Satu-marelui. Scolile le-a frecventat in Bai'a-mare, Satu-mare si Cassovi'a, ér' teologi'a la Ungvár si Wien'a, si a fost tot de un'a studente eminent. In 1852 cá celibe fú santit de preot. Conscolarii lui din teologia a recunoscut in densul chiamarea lui cea inalta, caci deja atunci 'lu numeau Mari'a Ta, ér' teologii rutheni a Nagyságos úr. A fost notariu la consistoriul episcopesc de la Ungvár, paroc in Aps'a de dios, notariu la Consistoriul episcopescu de Gherl'a.

In anul 1860 fú denumit de paroc al Satslatinei din Maramuresiu si in 24 Novemvrie 1860 fú denumit de vicariu al Maramuresiului. — Oficiul vicariale la portat pana la finea an. 1872 cand fú denumit de Episcop al Gherlei, ér' din 29 Ianuariu 1879. Episcop al Oradei-maré, si cá atare in 1890 pentru multele si nenumeratele sale merite fú distins cu titlul de Consilieriu intim al Majestatiei sale Regelui Apostolic Francisc Josifu I.

In oficiul vicariale fú solemniter instalat in 27 Ianuariu 1861 prin Magnificul Dom. Stefan Biltiu canonic, ér' acum preposit a diecesei Gherlei.

Michail Pavel cuprindind oficiul vicariale pre langa altele si-a pus tóta nisuinti'a cá se redobandésca parochi'a Sigetului, acést'a a fost dorul lui cel mai ferbente.

Pentru ajungerea scopului acestai'a a miscat tóte, a recurs la locurile mai inalte, a calatorit la Gherl'a, mai de multe ori la Wien'a, ba si la Rom'a, necrutiaud neci ostenele neci spese . . . si in urma i-a succesu cu ajutoriul Ecs. sale a Preas. Domnu Archiepiscop si Metropolit Dr. Joan Vancea, a dobândí infiintiarea parochiei romane din Siget, adeca scóterea poporenilor romani din Siget de sub iurisdictionea episcopatului ruthen de la Ungvár.

Parochi'a romana a Sigetului s'a dismembrat de catra cea ruthena cu decretul Nunciaturei Apostolice din Wieu'a dto 18 Apriliu 1871 Nr. 593/2.

Debue se amentesc, cumca a fost dorinti'a generala a romanilor din Maramuresiu cá se se redobandésca parochi'a cea romana a Sigetului, drep-ce atât barbatii fruntasi a familiarilor romane Man, Mihali, Jure'a, Mihalc'a, Ciplea, cât si intreg clerul si poporul a stat intru ajutoriulu vicariului Pavelu. Mai ales fericitul septemvir Gavril Mihali a zelat mult pentru redobandirea parochiei Sigetului, calatorind cu vicariul Pavel mai de multeori la Wien'a.

Michail Pavel cum am vediut mai sus s'a

ostenit și a jertfit mult pentru înființarea parohiei române din Siget, dar' a jertfit mult și după înființarea ei. — A ajutat din al său propriu pre-administratorii parohiei,  r pre cantorele din Siget la platit densul.

A facut tóte aceste p ntru poporul roman miser din Siget, care din al său propriu n'a fost in stare neci a plat  preot, neci a tiene cantore.

Sub vicariatul Escelentiei Sale Michail Pavel cu concursul barbatilor fruntasi a comitatului Man, Mihali, Jurc'a și alții s'a înființat asociatiunea pentru cultur'a poporului roman din Maramuresiu, a carei scop a fost susținerea unei preparandii române și a unui convict roman.

Preparandi'a s'a și înființat și a sustat mai 10 ani, esind din dens'a multi docenti romani bravi;  r mai tardiu s'a înființat și convictul roman, in care astadi afla adapost multi teneri romani.

Tot atunci s'a înființat și societatea de lectur'a romanilor din Siget și vicariat, și s'a organizat cu Decret episcopesc și consistoriul subaltern vicariale din Maramuresiu.

Michail Pavel c  Eppu de Gherl'a a esoperat și radicarea solutiunii vicariale la 1200 fl. v. a. anuali. In v r'a anului 1860 Episcopul Alexi visitand Maramuresiul la concomitat pretotindene și iubitul seu vicariu Pavelu.

In anii urmatori a facut visita vicariala și

Michail Pavel și a introdus in multe parochia leccicalul in grauntie, a efeptuit despartirea concubinarilor, și a lucrat mult pentru pastrarea moralitatii celor bune crestinesci intre poporul din vicariat.

A portat grija mare de scolile din vicariat, și că se prem rga cu esemplu a zidit in Sat-Slatin'a o sc la pomp sa de p tra,  r acum că Episcop al Oradei-mare zidesce pre spesele sale in Sat-Slatin'a un'a baserica frumo sa de p tra. — Monumentul cel mai frumos care'l va las  fostilor sei fii sufletesci.

Michail Pavel c  vicariu a fost un oficial zelos, conducatoriu istetiu, barbat placut, care a sciut doband  iubirea toturor'a, atat a neamului seu romanesc, eat și a celorlalte nationalitati din comitat.

A devenit barbat cu mare vaza și cu mare influintia, incat c  vicariu f  decorat cu crucea de Cavaleru al Ordului Francisc Josif I., f  ales deputat dietale și apoi denumit de episcop al Gherlei.

Escelenti'a S'a Preasantitul D. Episcop Michail Pavel că primul vicariu al Maramuresiului din partea diecesei Gherlei, cu drept cuvent a fost barbatulu doririlor, barbatul organizarei și a energiei, a carui nume c  vicariu va f  neuitat in animele poporului roman din Maramuresiu.

Bunul Domnedieu se-i lung sca firul vietiei!

Denumit de Episcop al Gherlei a lasat de succesor al seu in oficiul vicariale pre (II) *Joan Popu* parocul din Vad si protopopul Districtului Mar'a.

Joan Popu fu denumit de administratore al oficiului vicariale cu dtu 6 Novemvrie 1872, ér in 12 Decemvrie 1874 fu numit vicariu actuale al Maramuresiului si cá atare a fost solemniter instalat in Ianuarie 1875 prin insusi antecesorele seu Preasantitul D. Episcop Michail Pavel.

Joan Popu a dus oficiul vicariale din anul 1872, pan'la 10 Decembrie 1879, cand a repausat in Vadu in etate de 46 ani.

Joan Popu fu nascut in 1834 in comun'a Cigu (Csög) din Silvani'a, unde taica seu a fost preot. Scolile le-a frecventat in Tasnád si Oradea-Mare, unde depunend maturitatea cu eminentia s'a inscris la universitatea din Pest'a de medicinist, inse vedind, cumcà nu este chiamarea lui a fi medic, a recurs atat la fostul Metropolit Siulutiu, cat si la Episcopul *Joan Alexi* se fia primit in numarul clerului unei, seau altei diecesa.

Si éca pre studentele cel eminent la primit ambii archierei, si *Joan Alexi* cá pre tener din dieces'a s'a nou infintiata la tramis la universitatea din Wien'a, din care causa archiepiscopul *Siulutiu* s'a si separat pre *Alexi*, pentruca si den-

sul ar fi dorit se-l aiba pre *Joan Popu* de preot in archidieceasa.

Dupace in Wien'a a absolvit cu eminentia cursurile theologice, a fost chiamat de archivariu la oficiulu diecesan din Gheri'a, si ca atare in 10 Octobrie 1858 s'a casatorit in Oradea-Mare cu *Luiz'a Rednic* fic'a fostului protopop *Gavril Rednic*, si si cá om insurat a remas in oficiul diecesan inea un an, apoi fu dispus de paroc in Teutii de dios, unde a servit mai 7 ani, portand si oficiul de protopop ala Districtului Baiei-Spria. — In anul 1866 fu dispus de paroc in Vad (din Maramuresiu) si si de protopop al Districtului Marei.

Joan Popu a fost un barbat zelos, roman invapaiat, barbat cu sciintia profunda, si s'a luptat mult cu organisarea scólelor si a invetiamentului scolar.

Punctuositatea lui in cele oficióse este admirabila.

Acést'a o documentéza diuariale si protocólele oficiului vicariale de sub vicariatul lui.

Dorere, cá a morit in etatea cea mai frumósa de 46 ani.

Joan Popu a fost morbos temp indelungat, incat deja in viéti'a lui la ajutorat in ducerea oficiului vicariale succesorale lui *Michailu Kókényesdy*.

(III) *Michail Kókényesdy* alias *Popu* din famili'a nobile *Pap* de *Kókényes* fu nascut in 1832

in Baseric'a Alba. Clasele gimnasiale le-a frecuentat in Siget si in Satumare cu succes eminent. Teologi'a a absolvat'o in Ungvár.

Dupa absolvirea teologiei s'a casatorit in Sapinti'a, luand de socia pre Elisabet'a Huban, fic'a parocului de acolo Joan candv'a Huban, langa care a functionat puciu temp cá coadjutore, apoi a fost dispus de paroc in Baseric'a-Alba.

Michail Kókényesdy a fost notariu al consistoriului subaltern vicariale din Maramuresiu, catechet si profesore de limb'a romana la gimnasiul catolic din Siget, vicepreside a asociatiunei pentru cultar'a poporului roman din Maramuresiu, presidele reuniunei invetiatorilor romani din Maramuresiu, paroc in Barsana si protopop al Districtului Coseului.

Atat Michail Kókényesdy, cat si antecesorii lui a fost asesori consist. episcopesc de Gherl'a.

Michail Mökényesdy s'a denumit de administrator al oficiului vicariale din Maramuresiu in Decembrie 1879, si a dus oficiul pan'a mórtea lui intemplată in 1-a Septembrie 1887.

Michail Kókényesdy a fost unu barbat invetiat, oficial bun, barbat fórte afabil si placut. Avea vers placut si un'a maniera atragátoria.

Oficiul vicariale la condus cu multa sirguintia si desteritate.

Sub vicariatul lui s'a infintiat reuniunea docentilor romani din maramuresiu si s'a deschis in 1886 convictul asociatiunei romane din Maramuresiu.

Tot sub vicariatul lui Michail Kókényesdy s'a intemplat lucrul cel mai imbucuratoriu pentru poporeni din Siget, anume: la staruintiale Ilustrisimului Domnu Episcop al Gherlei Dr. Joan Szabó a primit Inaltul Erariu patronatul asupr'a parohiei din Siget, si a dotat ace'a parohie cu 210 fl. congrua, cu 12 stangeni de lemne, un'a maja de sare, un'a si diumetate sesie de pamente, cu loc de baserica, cu casa parochiala si cantorală, dandu-se si pentru cantore diumetate sesia de pament, 105 fl. plata, si 50 fonti de sare.

Actul dotarei este datat din 23. Iuliu 1881. su Nr. 47,496 al In. Ministeriu reg. de finantia.

Atat pentru dobandirea dotarei parohiei romane din Siget, cat si pentru cealalte de lipsa pentru aceia parochia, dar mai ales pentru zidirea basericei romane din Siget a zelat si zeléza mult Ilustrisimulu Domnu Joan Lonyay Comitelele suprem al Comitatusului, carui'a pentru aceste i datorim cea mai adanca multiamita.

Michail Kókényesdy a zelat mult pentru bunastarea scólelor si a poporului roman din Maramuresiu.

In parochi'a din Baserie'a-Alba a zidit un'a scéla frumósa de piétra, ér' in Barsan'a si-a eternizatu numele cu zidirea unei biserice pompósa si a unei casa parochiala de piétra, cá si care astadi nu esista la romanii din acest vicariat.

Fi-ai memori'a benecuventata!

* * *

Dupa mórtea lui Michail Kókényesdy oficiul vicariale a fost vacant panala 15 Novemvrie 1887.

ÉR' in 15 Novemvrie 1887. administrarea oficiului vicariale s'a concrediut scriitoriului acestei disertatiune. *(IV) Tit Budu* asesore consistorial, paroc in S.-Siugatag si protopop al Districtului Mar'a.

* * *

In ante de a inchiá disertatiunea despre Epi-scopii si vicarii din Maramuresiu insemnu, cumca de si in siematismele diecesei ruthene de la Muncaciu vicarii mai sus numerati panal'a Michail Pavel figuréza cá vicari ruteni, totusi acei'a a fost vicari romani al Maramuresiului.

Vicari romani, caci vicariatulu acest'a cum am vediut a fost infintiat pentru poporulu romanesc din Maramuresiu, si dupa dreptu si vicariatul si parochi'a Sigetului a debuit se remana in manile romanilor.

Har Domnului, cumca tóte aceste sunt redo-bandite.

Déca bunul Domnedieu im va dá dñle, voiú continuá cu istoricul protopopiatelor si-a protopopilor romani din Maramuresiu.

Sat-Siugatag anulu Domnului 1891.

TIT BUDU

administratorele oficiului vicariale din
Maramuresiu.

(Copia).

Din manuscrisul Cl. D. Dr. Joan Mihalyi.
**Articuli Congregationis nobilium Comitatus Maramaros
de Episcopis Valachicis.**

pag. 203. Congregatio 5-a Martii 1635. celebrata.

„Minden Szentegyháztul egy-egy frtot adgyanak az papok az oláh püspöknek, annak felette az egy-egy patrakot is minde nemes embernek az kik meg nem attak, erre exmisionalist is ad az vármegye, az egy-egy patrakokért a szolgabíráknak, az Papok is ha meg nem akarnák adni az egy-egy forintot vigyen szolgabírórt reájuk“.

*pag. 214. Congregatio partialis dom. nob
die 14 Aug. 1635.*

„Az Vladikát az vármegye meghegyezése acceptalta, de így hogy az solo emide amoda valo

Disertatiune.

niargalásnak békét hadgyon. Az mint ennek előtte végeztünk volt most is azt hattunk helyben, hogy minden Szentegyháztul esztendönkint huszonegy pinzt, ngy báránibürt, huszonkét gyertiat adgyanak neki, az mellyik templomot megszentel azért egy forintot adgyanak“.

Végeztük azt vármegyeül, hogy az Vladika mellé az Vice-Comes segítséget adgyon, ha valahul szavát nem fogadnák, av vagy fizetését meg nem akarnák adni, kikkel exequaltasson. — Az faluk is az Papok szavát fogadják, és enni s inni is adgyanak sub onere R. 12. de nem részegséghez válót.

pag. 216. Congr. Part. die 16. Octobris 1635.

„Az Vladika valamely Járásban kimegyen az szolgabirák vele legyenek minden szobon Törveniekben, ha azzal procedalhat jó, ha hol nem a Vice-Ispan is segítséggel legyen neki, levelet is ki kell adnunk rolla.

pag. 231. Geralsis congr. die 2. Sept. 1636.

„Az körtvélyesi Klastrom felől credentialist kell irni az nemzetes Szebeni Sigmond Uramnak, most külön az fejedelemnek Ö Nagyságának.

pag. 238. Part. Congr. 9. Juni 1637.

Pro sublatione sinistrae expositionis Vice Episcopi Transilvanici ante Illmum Dmum Principem facta eundem Illmum Dnum Principem requirere promissimus Penes Egregium dmim Mironem Pap.

pag. 252. Part. congr. die 3. Novembr. 1637.

„Nobilis Demetrius Pap Presbiter possessionis Mojszin et Episcopus graece sectae in Comitatu nostro presbiterorum expetit Vice Comitem Judlium, vice Judlium et assessores ut juris mediante pronunciant inter ipsum et Presbiterum juniorem Possessionis Borsa super eo quia diffamaverit eum Proditionis crimine. — Concessum est exire.

pag. 257. Geralsis Congr. die 15. Dec. 1637.

„Venerabilis Episcopus Demetrius Pap presbiterque possessionis Mojszin protestat super eo, quod in officio Episcopatus tempore dni Nicolai quondam Torday de Sziget, olim Vice Comitis procedere non potuerit, quoniam nescitur qua de causa motus et actus fuerit erga eum, sed mala .....et zelo eum prosequutus fuisset. Quocirca expostularet

vehementer a sede et congregatione dominorum nobilium, ut eundem officio antiquo re et progredi permittant, adversusque protenus dominus Vicecomes cum suo altero Judlium et Vice Judlium jure pro adant, legitimam executionem superinde impendat. — Merita eiusdem et condigna expostulatione exaudita faventerque admissa solemni instantia sua subscripsimus, authenticamque secundum antefactam electionem nostram eundem personam agnoscimus, officioque suo defungi permissimus, officialesque auxiliantes pro eodem exmissimus.“

pag 452. Congregatio partialis in oppido Sziget dominorum Nobilium die 19. Maji 1614. celebrata.

„Vetettünk a Felső járásra négy fnos
Sziget járásra kettőt.
Kaszó járásra kettőt.
alsó járásra négyet.

Mely negyven forintot az Vladika dolga végett Erdélyben menő követnek rendeltünk, annak fele ugimint tiz forinttya esik az Papokra, fele az Vármegyére is kapu számra, az nemesekkel együtt fl. 28. Kilencz kilencz poltura minden kapura.

pag. 466. Congr. Part. Nob. Cottus Maramar. die 1-a Octobris 1641. celebrata.

„Exmissionalis engettetik az Vladika pecsétes törvénylevele melle, az executiora, Bedei Ivanka Illyés instantiajára, az ellen az lator ellen, ki jobbágya leányát tolvajul el vonta volt Isten törvénye ellen, és complicitasi ellen az articulus continenciaja szeren.

Glossa Judicium Episcopi Valachici Ex missione indiget.

pag. 476. Congregatio gen. nobilium die 29. April 1642.

„Nemzetes Bölsei Budai István uramnak a nemes vármegye exmissionalist engedett az Papokra, hogy ő kigyelme az adosságot megvehesse.

„Szobort engedett celebralni az jövendő Pünkösöd keddére az Püspöknek, hogy kimehessen az négy járásra és az Paenalat exigualhassa.

Authoritast adott az Püspöknek Budai ur pénze exigálására is.

pag. 294. *Partialis Congregatio dom. nob.*
1639. die 26 Jan.

„Pro presbiteris iterim congregationem partialem Ritus Graecanei in hoc processu Szigetiensi et Possesione Alsó-Apsa ad diem Sabbathi consequentem celebrandi facere indiximus.

pag. 322. *Acta Sedis judicariae die 28 Junii 1739.*

„Mátul fogva három hétre Generalis Gyűlést hirdetünk melyen az egész vármegyebeli görög vallásu papok is jelen legyenek, legyen szobor is akkor, holott vallyek el egy felé ha veszik i be Vladikajuknak az Munkácsi görög vallásu püspököt. Ugyanazkor adgyanak számot is az számadandó tiszték.

pag. 330. *Generalis Congr. dom. nob. Cot.*
M. die 19 Julii a. 1639.

„Az miképpen az elmúlt gyűlésünkben egész vármegyeyül elvégeztük vala, hogy az mai napra Generalis giulessünk legyen és a mi kegl Urunk fejedelmük eö Nságának az mely méltóságos donatioját praesentaltatta vala Basilius Taraszovics

az Maramarosi Vladikasághnak neki való conferralássa felöl, ezen mostani Gyűlésünkben foghnánk arról bizionios választ adni az felül megnevezett Vladikának. Ugyan azkor végeztük volt azt is hogy az egész orosz és oláh Papságh akkorra ezen napon szoborba gyűllyön. Azért ez más napra össze gyűlven — az meghnevezett Vladika sollicitalvan az resoluciot. — Mi az jelen valo személyek ugymint az főispán eöreghebbik Groff Bethlen Istvan eö Nsaga, Pogan György, Pogan Mennihart, Pogan Sigmoid, Iffiu Budai István, Thordai István, Sztojka Simon, Koruly Gabor, Manayla János, Darvay Péter, Szigethy Georgy Deak, Pancz Georgy Deak, Bencze Péter, Gerhes János, Szelistei Bersa Alexa, Habka Simon, Szán Gergely, az egész alsó járás az Szigethy Processussal edgiüt Szigethen ezt végeztük, hogy az mi kegyels Urunk fejedelmünk Urunk Ö Naga méltóságos Parancsolattyának mi engedelmesek vagiunk, és az Ö Naga kegyels Donatioja szerént Vladikanak ismerjük mindaddig, valameddig Ö Naga másnak nem conferalya, ilyen bizionios módokkal és conditiokkal, hogy egész vármegyénk az minemü Isten Tisztességére, — az közönséges igazsághra és nemesi szabadságunkra né-

zendő dolgokat eleiben írva adnánk, az előtte való Vladikának excessusira és módnélkül való magok viseletére nézve ü kegyelme is ahoz tarcsa magát. Ha pediglen ü kegyelme az mi nemesi szabadságunknak romlására azokhoz az conditiokhoz nem tartana magát, ugyan most Protestalunk, hogy az mi kegyelmes Urunkat, fejedelmünket meghtalajuk felölle.

(Copia.)

De pre script'a eu litere cirilice 1698 Aprilie 17.

Saborulu mare din Siget pre scaunulu parintelu Vladica Josif Stoic'a fiindu sfintienia s'a de facia si Protopopii din erasiu de susu protopopu Grigorie din Visieu de josu, popa Georgia din Sacelu, popa Jonasco din Visiulu de mediulocu. Protopop Lupu din Giurlesci Jerasiu Coseului, popa Lupu din Berbesci, Protopop Joan din Jagova Jerasiului de Siget, Popa Stefan din trapsie de josu, popii din Slatina totii asesorii Saborului mare, jupanu Danu Lasló din Beserica Alba, jupanu Nan Juon din Slatina asesorii fruntasii Ormegyei.

Noi siadindu in Scaunu de judecata adusau si lucru lui Stetiu Lupu din Berbesci si a jupanesei Codra Axenia de acolo cu sorocu. Pără domniiloru sale asia au fostu: jupânu Stetiu Lupu au pârîtu pre jupânesá Axenia, pentru că in diu'a de pasci se ffe inpinsu jupânesá Axenia pre féta jupanului Stetiu Lupu anume pre Stetiu Mariutia si se o ffe luat si de peru, si pre pamantu au isbitu in s. Biserica din loculu loru de mosea a Stetieniloru, — jupânesa Axenia feleluesce ca loculu acolo in Biserica de unde au iesitu a sa féta au fostu si este a domniiloru sale Codreniloru.

Noi intielegându pâra Domniiloru Sale de pre amândoua parti si . . . . . vadindu am socotitu pre amanuntu judecandu cum am priceputu si ni seu parutu in dreptatea sufletului:

Deliberatum.

Cu catu că jupanesá Codrea Axenia au luat de peru pre cocona lui Stetiu Lupu anume Mariutia in S. Biserica in diu'a de pasci si o-au isbitu de pamentu, au remasu glóba 24 de florinti si cheltuéla 3 florinti: iara loculu totu sa 'lu tie cocona lui Stetiu Lupu de parte jupânesei Axenia,

ca de ar fi loculu domniiloru sale este lege, si nar fi iara fara de lege suita e cu hatalmu supt glóba 100 de florinti.

Scrisu in Siget anu si diu'a este scrisa mai susu.

(L. S.) **Stoic'a Josif** m. p.

1698. Juniu 15. Saborul mare din Sigetu jupanulu Stetiu Lupulu din Berbesci lau sorocitu Codre jurjoia anume Axenia totu de acolo si Stetiu Lupu au asteptatu 2 dile sorocu si la lege nu lau strigatu.

Vladica Josif m. p.

Patrupopulu se mérga in satu si de pre cine ar areta iata cu bizonsiegi si cu juramentu cum mérga cu hatalmaság petrupopulu duca lucru in vig cum ii scrisu intra cesta carte legaturá. Dosoteiu archimandrit administrator Episcopu Maramuresiului.

Praesens par cum suo gemino originali in omnibus conforme esse testatur. Sig-Somfalva 20-a Februariu 1820.

Gadriel Raád m. p. de **Somfalva**

J. Comitatus Maramaros Jurassor.

1690.

Noi Stoika Josifu din Mil'a lui Domnedieu Episcopu Maramuresiului, protopopi si anume ce suntemu de de subt scrisi cu jurementu credintii Saborului de scire damu tuturoru, cui se cade a scí, cumca intr'acésta anu 1690 in a 15 di Maiu avendu noi Partialesiu Sabor pentru indreptare a multe trebi in satu Budescei; Atunci au statutu nainte nóstra din Vancicesci locuitorii Grigoriu Stefan, Negre Mateiu cu feciorii si Dragusiu Michaiu in chipul familiei Grigoresca si Draguesca, si ponoslu mare facandu inaintea Saborului au feleluitu cumca jugiau din Vancicesci jupanul Jura Jonas au loatu unu josagu mosie a loru ce au fostu datu Svintei Besericei, care josag acum Domnia sa lau foglaluitu, si lau lucratu pre sama domniei sale din josagul Balsescu seu jurescu; deci find si domnia sa de facia si intielegendu acestu alienusagu si felelet asisdere si domnia cu todomane au feleluit inaintea nostra, adeveratu cau luatu acelu josag nu cu chatalma ci ca mosia sa drepta,

si cumca se tine de densul, cine va dice ca nu e a domniei sale are ori merge selu certie cu lege, ma de nu va felelui atunci. Decă noi Saborulu vedindu ca aciestii feleluetură uni catra alalti pre minuntielu socotindu chimuindu si bine cercandu acestu lucru cum neau intieptitu milostivulu Ddieu cu totu svatul si judecarea Saborului asia am aflatu si judecatu.

Lege.

Camca acelu josag se respunde preotiescu, venitulu santei besericei deci ca acela lucru este subt grigea si gandu parintelui Vladica; deci Vladica Santienia sa catu mai cu rendu aflandu si vreme si terminusi catra acela lucru se sorcesca pre jupênul Jura Jonas in scaunul diregatoriloru ormegei, atunci a cui va fi dreptatea mai buna catra acele josag, aceluia va fi mirisigulu. Pentru care lucru dem si noi acesta cartea nostra marturistora inainte de dreptate intarita subt pecietile nostre.

Datu la Saborul nostru in Budesci anu, luna si diua scrisu mai sus **Stoika** (L. S. Epp) **Josif.**

(L. S.)

(L. S.)

Protopep Stefan.

Nemis Gergel.

(Copia.)

Anno 1699. Die Januarii Ex Sinodo partiali in Kövesliget facto.

Végeztetett hogy az felső esztendőkben lévén perlekedések az Szarvaszói Gerhes és Károly vagy Pap familia között az Szent Egyházban lévő ösökről maradt Templomi helyek iránt kiről Levelek is lévén, de az szegény Szaploneczay Jonas véletlenül való megheset halálakor az kegetlen Talvajok (akkor nála lévén az lévén) elszaggattak eltépték, kihez képest megengedettett hogy két becsületes Assor Subscriptionjuk és pecsétök alatt az igaz originalbul part vehessenek.

Sztojka Joseph

Maramorosi eláh Püspök.

Egész alsó járási Saborul.